Lietas arhīva Nr. A42-01014-20/8
ECLI:LV:ADRJRIT:2020:0505.A420286119.2.S

# ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
# RĪGAS TIESU NAMS

## SPRIEDUMS
## Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020.gada 5.maijā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese D.Grabovska,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Ogres novada bāriņtiesas 2019.gada 11.oktobra lēmuma Nr.1-6/166 atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu 100 *euro* apmērā.

### Aprakstošā daļa

[1] Ar 2019.gada 11.oktobra vienpersonisko lēmumu Nr.1-6/166 (turpmāk – vienpersoniskais lēmums) nolemts izņemt /pers. B/ no aizbildņa /pers. C/ un aizbildnes /pers. A/ ģimenes, un /pers. C/ un /pers. A/ atstādināti no aizbildņu pienākumu pildīšanas (*lietas 7.lapa*).

Vienpersoniskais lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem un motivāciju lēmuma izpildes steidzamībai konkrētajā lietā.

[1.1] Vienpersoniskais lēmums pieņemts, pamatojoties uz Bāriņtiesu likuma 23.panta pirmo, otro un trešo daļu, 24.panta pirmo un otro daļu, Administratīvā procesa likuma 69.panta pirmās daļas 1.punktu, 70.panta pirmo daļu, 360.panta otrās daļas 2.punktu.

[1.2] /pers. B/ nogādāta drošos apstākļos pie pieteicējas mātes /pers. D/.

[1.3] Ogres novada bāriņtiesas darbinieks 2019.gada 11.oktobrī plkst.23.20 tika izsaukts uz adresi /adrese A/, jo saņemta informācija par to, ka dzīvoklī tika lietots alkohols un noticis kautiņš bērna klātbūtnē.

Ierodoties dzīvesvietā, Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks konstatēja, ka dzīvoklī atrodas vīrietis – /pers. C/ (ģērbies apakšveļā) un bērns – /pers. B/, divi Ogres novada pašvaldības policisti. Koridorā uz grīdas bija samētātas un salauztas mantas, kas liecināja, ka dzīvoklī noticis kautiņš. Pēc uzvedības un runas bija aizdomas par to, ka /pers. C/ lietojis alkoholiskos dzērienus, ko viņš arī apstiprinājis, ka šajā vakarā kopā ar brāli lietojis alkoholiskos dzērienus, vīriešu starpā izcēlies konflikts, un mājas saimnieks esot izgrūdis brāli ārā no dzīvokļa, kurš savukārt izsaucis Ogres novada pašvaldības policiju. Alkohola lietošanas un kautiņa laikā dzīvesvietā atradās nepilngadīgā /pers. B/.

Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks telefoniski sazinājies ar pieteicēju, noskaidrojis, kur var nogādāt bērnu.

/pers. B/ pastāstīja Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietniekam, ka redzēja, kā /pers. C/ lieto alkoholu kopā ar viņa brāli, kā arī redzēja, ka abi vīrieši sakāvās, meitene teica: "Es uzlecu uz gultas, lai mani nesit! Man bija bailes!"

Ņemot vērā minēto, Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks secināja, ka pastāv Bāriņtiesu likuma 23.panta pirmajā daļā noteiktais pamats bērnu šķirt no ģimenes, jo bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, kā arī bērna turpmākā atrašanās ģimenē var apdraudēt viņa veselību vai dzīvību.

[2] Nepiekrītot vienpersoniskajam lēmumam, pieteicēja to pārsūdzēja tiesā. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[2.1] Kopš aizbildnības nodibināšanas bāriņtiesai nav nekādu pretenziju pret pieteicējas ģimeni par aizbildņa pienākumu pildīšanu. Pieteicēja pati ir pedagogs un kopā ar vīru ar visdziļāko izpratni rūpējas par /pers. B/ labklājību.

[2.2] Pieņemot vienpersonisko lēmumu, Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks nav izvērtējis citus likumā noteiktos paņēmienus attiecībā uz /pers. B/ pasargāšanu, ja viņa ieskatā šāds apdraudējums bija konstatēts.

[2.3] Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks vienpersonisko lēmumu pieņēmis, nenoskaidrojot patiesos apstākļus ne attiecībā pret /pers. C/, ne attiecībā pret pieteicēju, kura nekādi nav vainojama pie radušās situācijas, jo 2019.gada 11.oktobrī bija darba komandējumā Liepājā un apguva pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmu, par ko saņēma apliecību (*lietas 10.lapa*).

[2.4] Pieteicējas ieskatā /pers. C/ rīkojās atbildīgi, lūdzot savam brālim /pers. E/ kopā ar viņa atvesto sievieti pēc radušās konflikta situācijas atstāt savas ģimenes mājokli, lai pasargātu bērnu no iespējamām psiholoģiskām traumām, ja gadījumā bērns redzētu to, kas viņam nav jāredz, piemēram, dzimumaktu vai citu bērna vecumam neatbilstošu uzvedību no pieaugušo puses.

[2.5] Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks nav ņēmis vērā to, ka jau pirms policijas ierašanās /pers. E/, kurš izraisīja konfliktu, faktiski dzīvokli jau bija pametis un /pers. C/ bija palicis divatā ar /pers. B/, līdz ar to bērnam nekāds apdraudējums nebija iespējams.

[2.6] Pieteicēja piekrīt, ka, iespējams, /pers. B/ bija nepieciešams īslaicīgi nogādāt citā vietā, jo /pers. C/ bija smagi piekauts un, iespējams, nevarētu nomierināt bērnu un paskaidrot /pers. B/, lai bērns neuztrauktos par notikušo. Tomēr pieteicējas ieskatā vienpersoniskais lēmums pārsniedz nepieciešamās robežas un nav samērīgs ne pret /pers. C/, ne vēl jo vairāk pret pieteicēju.

[2.7] Nav saprotams, kādas tieši prettiesiskas vai bērna interesēm pretējas darbības, kas apdraudētu /pers. B/, izdarīja pieteicēja, būdama darba komandējumā Liepājā, kas bija par pamatu pieteicējas atstādināšanai no aizbildņa pienākumu pildīšanas.

Minēto atzinusi arī Ķeguma novada bāriņtiesa 2019.gada 24.oktobra lēmumā Nr.1-6/25, ar kuru /pers. B/ atgriezta abu aizbildņu ģimenē. Šajā

lēmumā Ķeguma novada bāriņtiesa atzīst, ka pieteicēja nav veikusi darbības, kas pakļautu /pers. B/ veselību vai dzīvību riskam, jo notikuma brīdī atradās komandējumā. Pieteicēja nav ļaunprātīgi izmantojusi savas tiesības vai nav nodrošinājusi /pers. B/ aprūpi un uzraudzību, jo bērns palika aizbildņa /pers. C/ uzraudzībā.

[2.8] Vienpersoniskais lēmums ir prettiesisks, jo vienpersoniskais lēmums ir galējā nepieciešamība tikai tajos gadījumos, ja apdraudējumu bērnam nav iespējams novērst ar līdzekļiem, kas mazāk ierobežo bērna tiesības uzaugt ģimenē. Ogres novada bāriņtiesai bija iespēja nodot bērnu citai personai, ar kuru bērnam ir emocionālā saikne, īslaicīgā aprūpē drošos apstākļos, un tieši to arī Ogres novada bāriņtiesa izdarīja, nododot /pers. B/ pieteicējas vecākiem. Līdz ar to nebija nekādas nepieciešamības pieņemt vienpersonisko lēmumu par /pers. B/ izņemšanu no aizbildņu ģimenes un aizbildņu atstādināšanu no pienākumu pildīšanas.

[2.9] Vienpersoniskais lēmums liecina par to, ka Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks nav centies izprast radušos situāciju, bet steigā pieņēmis prettiesisku lēmumu, iespējams, tāpēc, ka uz notikuma vietu izsaukts pēc darba laika (plkst.23.20) un nav vēlējies precīzi noskaidrot būtiskus notikušā apstākļus, kaut vai to, ka konflikta izraisītājs jau bija pametis dzīvokli, tāpēc nekāds apdraudējums /pers. B/ nevarēja būt.

[2.10] Pieteicējai radīts morālais kaitējums ar vienpersonisko lēmumu, jo viņa nav pieļāvusi nekādus pārkāpumus /pers. B/ audzināšanā. Vienpersoniskais lēmums var radīt būtiskus šķēršļus adoptēt /pers. B/ un rada būtisku kaitējumu pieteicējas kā pedagoģes nevainojamai reputācijai, kas nākotnē var radīt šķēršļus strādāt par pedagogu citā mācību iestādē.

[3] Ogres novada bāriņtiesa sniegtajā rakstveida paskaidrojumā (*lietas 18.-20.lapa*) norāda, ka neatzīst pieteicējas prasījumu, jo vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas brīdī netika vērtēti citi Bāriņtiesu likumā noteiktie paņēmieni, lai pasargātu nepilngadīgo, kā arī netika vērtēti patiesie apstākļi pret /pers. C/ un pieteicēju, jo pieteicēja atradās komandējumā.

[3.1] Pieņemot vienpersonisko lēmumu, ņēma vērā konstatēto, ka dzīvoklī ir cīņas pēdas – sasisti stikli, sagāztas mantas (*lietas 31.lapa*), dzīvesvietā stiprā alkohola reibumā –1,73 promiles – atradās /pers. C/ (*lietas 26.lapa*), kurš telpā atradās apakšveļā, bet necentās apģērbties, radot iespaidu policijai, neatliekamās medicīniskās palīdzības darbiniekiem un bāriņtiesas pārstāvim, ka līdz galam neapzinās savas rīcības sekas. Nepilngadīgās /pers. B/ atrašanās dzīvesvietā kopā ar /pers. C/ varēja apdraudēt bērna veselību un dzīvību. Sazinoties ar pieteicēju telefoniski, viņa paskaidrojusi, ka atrodas darba komandējumā Liepājā. Ogres novada bāriņtiesas darbinieks šo pieteicējas sniegto informāciju vērtēja kritiski, tā kā nebija nekādu pierādījumu, ka pieteicēja atrodas Liepājā, nevis, piemēram, patvaļīgi atstājusi dzīvesvietu, lai izbēgtu no alkohola koncentrācijas izelpā pārbaudes. Atrodoties apstākļos, kad steidzami jāpieņem lēmums bērna interesēs, kā arī ņemot vērā iepriekšējo pieredzi līdzīgos gadījumos, būtu apšaubāms viedoklis, ka pieteicēja nezināja par dzīvesbiedra alkohola lietošanas ieradumiem, līdz ar to pastāvēja aizdomas, ka pieteicēja varētu būt līdzvainīga notikušajā bērna tiesību pārkāpumā.

[3.2] Rakstveida paskaidrojumos Ogres novada bāriņtiesa norāda, ka pieteicēja neizteica vēlēšanos pēc iespējas ātrāk ierasties dzīvesvietā pēc /pers. B/, kā arī neminēja iemeslus, kāpēc nevar to izdarīt.

[3.3] Gadījumā, ja Ogres novada bāriņtiesas darbinieks nebūtu pieņēmis vienpersonisko lēmumu arī attiecībā pret pieteicēju, viņa varētu atprasīt bērnu no jebkuras trešās personas, tajā skaitā no saviem vecākiem, pamatojoties uz minēto, Ogres novada bāriņtiesas darbinieks vērtēja vienpersoniskā lēmuma nepieciešamību arī attiecībā pret pieteicēju saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 23.panta pirmajā daļā noteikto, ka bērna atrašanās ģimenē var apdraudēt viņa veselību vai dzīvību.

Pieņemot vienpersonisko lēmumu, tika ņemtas vērā bērna intereses.

[3.4] Ogres novada bāriņtiesa paskaidro, ka situācijas risināšana ārpus bāriņtiesas darba laika nebija šķērslis izvērtēt bērna tiesību pārkāpumu pieteicējas ģimenē.

[3.5] Nav pamatota pieteicējas atsaukšanās uz Augstākās tiesas 2018.gada 16.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-681/2018 8.punktu, jo tas attiecas uz atšķirīgu situāciju, kurā tika vērtēti apstākļi, kad bāriņtiesas darbinieks pieņēma vienpersonisko lēmumu attiecībā pret vecāku par darbībām, kuras veica trešā persona (bērna mātes draugs).

Augstākā tiesa minētajā nolēmumā norāda, ka vienpersoniskajā lēmumā ir jābūt atspoguļotam izvērtējumam par iespējām novērst dzīvības un veselības apdraudējumu, bērnam paliekot ģimenē, vai tam ir skaidri jāizriet no konkrētās administratīvās lietas materiāliem. Ogres novada bāriņtiesas darbinieks šādu izvērtējumu bija veicis un apstākļus pamatojis ar 2019.gada 11.oktobra situācijas aprakstu (*lietas 22.lapa*). Savukārt lietas apstākļus nebija iespējams pamatot ar Ogres novada pašvaldības policijas sniegtajiem dokumentiem, jo tie Ogres novada bāriņtiesā saņemti 2019.gada 15.oktobrī (*lietas 23.-25.lapa*).

[3.6] Pieteicēja pieteikumā atsaucas uz to, ka Ogres novada bāriņtiesas darbinieks nav centies izprast situāciju, bet steigā pieņēmis prettiesisku lēmumu par /pers. B/ izņemšanu no ģimenes. Saskaņā ar Augstākās tiesas 2010.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-129/2010 9.punktu vienpersoniskā lēmuma rakstveida noformēšanas mērķis ir nevis adresāta interešu aizsardzība, iepazīstinot ar pamatojumu, bet lēmuma izpilde – lai informācija par lēmumu un tā pieņemšanas apstākļiem (iemesliem) būtu fiksēta un nododama personām, uz ko tas attiecas. Šajā gadījumā administratīvā akta pamatojums nav vērtējams atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67.pantam, kas ietver arī prasību pēc pilnīga pamatojuma adresāta interešu aizsardzības nolūkā, bet bāriņtiesas darbinieks izvērtē apstākļus atbilstoši Bāriņtiesu likuma 23.panta pirmajai daļai.

[4] 2020.gada 2.aprīlī tiesā saņemta pieteicējas atsauksme par Ogres novada bāriņtiesas paskaidrojumiem.

[4.1] No Ogres novada bāriņtiesas paskaidrojumiem pieteicēja konstatē, ka Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks vienpersonisko lēmumu attiecībā uz pieteicēju pieņēmis, pamatojoties uz pieņēmumiem par to, ka pieteicēja pametusi dzīvesvietu, lai izvairītos no alkohola koncentrācijas pārbaudes izelpā, nevis stāstīja patiesību par vairāku dienu darba komandējumu Liepājā.

[4.2] Pieteicējas ieskatā ir maz ticams, ka Ogres novada bāriņtiesas pārstāvim objektīvi nebija iespējams pārliecināties par pieteicējas atrašanos Liepājā, piemēram, iztaujājot /pers. B/ vai pieteicējas vecākus, pie kuriem bērns tika aizvests. Šāda informācijas iegūšana vairotu ticamību pieteicējas telefoniskajiem paskaidrojumiem, turklāt ir maz ticams, ka pieteicējas vecāki Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietniekam nenorādīja par pieteicējas atrašanos darba komandējumā.

[4.3] Attiecībā uz Ogres novada bāriņtiesas paskaidrojumā minēto, ka pieteicēja neizteica vēlēšanos pēc iespējas ātrāk ierasties dzīvesvietā pēc bērna, neminot iemeslus tam, pieteicēja norāda, ka šāds apgalvojums ir pretrunīgs, jo Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietniekam tika telefoniski izskaidrots par pieteicējas atrašanos darba komandējumā Liepājā. Līdz ar to Ogres novada bāriņtiesas pārstāvim bija jāsaprot iemesls, kāpēc pieteicējai nebija iespējams nekavējoties ierasties dzīvesvietā Ogrē. Tāpat Ogres novada bāriņtiesas apgalvojums ir neloģisks, jo objektīvi nav izpildāms, ņemot vērā, ka Ogres novada bāriņtiesas pārstāvis pieteicējas dzīvesvietā ieradās ap pusnakti.

[4.4] Vienpersoniskais lēmums attiecībā uz pieteicēju varētu būtu pamatots, ja nebūtu izdevies viņu sazvanīt un noskaidrot viņas atrašanās vietu, ko varētu tulkot kā apzinātu izvairīšanos atbildēt uz bāriņtiesas pārstāvja jautājumiem un izvairīšanos no situācijas risināšanas klātienē. Pieteicēja reaģēja atbilstoši tā brīža situācijai. Turklāt vajadzības gadījumā /pers. B/ varēja īslaicīgi nodot pieteicējas vecāku uzraudzībā līdz brīdim, kad pieteicēja atgrieztos no darba komandējuma.

[4.5] Ogres novada bāriņtiesas norādīto, ka /pers. B/ turpmākā atrašanās dzīvesvietā varēja apdraudēt bērna veselību vai dzīvību, pieteicēja uzskata par vispārīgu secinājumu, kas nav balstīts uz objektīvu apstākļu novērtējumu. Apdraudējums bija pilnībā novērsts, kad /pers. E/, būdams aizdzīts no /pers. C/ dzīvesvietas, gribēdams radīt maldīgus apstākļus par cietušo konfliktā, pats izsauca pašvaldības policiju.

[4.6] Pieteicēja uzskata, ka vienpersoniskā lēmuma pieņemšana ir galējais līdzeklis, kad nav citu iespēju. Turklāt atbilstoši Bāriņtiesu likuma 23.panta 2.[1] daļai pirms vienpersoniska lēmuma pieņemšanas par bērna šķiršanu no ģimenes primāri ir jāizvērtē iespējas novērst dzīvības un veselības apdraudējumu bērnam, paliekot ģimenē. Kā viena no šādām iespējām bija bērna nodošana citas personas, ar kuru bērnam ir emocionāla saikne, īslaicīgā aprūpē drošos apstākļos, ko Ogres novada bāriņtiesas pārstāvis arī izdarīja, nododot /pers. B/ pieteicējas vecākiem.

[4.7] Vienpersoniskais lēmums pieteicējai nepamatoti liedza tikties ar /pers. B/ periodā no 2019.gada 11.oktobra līdz 24.oktobrim, tādējādi liedzot bērnam tiesības uzaugt ģimenē.

[5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1]panta pirmo daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi. Minētā panta ceturtā daļa cita starpā noteic, ka tiesa lietu mutvārdu procesā tiesas sēdē izskata, ja pirmās instances tiesai to lūdzis pieteicējs.

Pieteicēja sākotnēji lūgusi lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, bet, atsaucoties uz tiesas 2020.gada 19.marta paziņojumu, pieteicēja piekrita lietas izskatīšanai rakstveida procesā (*lietas 43.lapa*). Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka lietā esošie pierādījumi ir pietiekami, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 112.[1]panta pirmajai un ceturtajai daļai lietu izskata rakstveida procesā.

**Motīvu daļa**

[6] Ar vienpersonisko lēmumu /pers. B/ izņemta no pieteicējas un /pers. C/ aizbildņu ģimenes, un pieteicēja un /pers. C/ atstādināti no aizbildņu pienākumu pildīšanas.

Savukārt ar Ķeguma novada bāriņtiesas 2019.gada 24.oktobra lēmumu Nr.1-6/25 nolemts atgriezt /pers. B/ aizbildņu /pers. C/ un /pers. A/ ģimenē (*lietas 12.-14.lapa*).

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta trešajai daļai administratīvais akts ir spēkā tik ilgi, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nav iespējams izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu.

Savukārt Administratīvā procesa likuma 82.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka administratīvo aktu var apstrīdēt tad, ja tas jau ir izpildīts vai citādi zaudējis spēku, šādos gadījumos: 1) atlīdzinājuma pieprasīšanai saskaņā ar šā likuma 8.nodaļu; 2) lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos.

No Bāriņtiesu likuma 23.panta izriet, ka vienpersonisks bāriņtiesas amatpersonas lēmums ir pagaidu risinājums, jo nākamo 15 dienu laikā bāriņtiesai ir pienākums objektīvi un pilnīgi noskaidrot apstākļus par turpmāku vecāku iespēju īstenot bērna aprūpi. Šā pagaidu lēmuma mērķis ir noregulēt situāciju tikai līdz lēmuma pieņemšanai par aprūpes tiesībām (*Augstākās tiesas 2010.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-129/2010 9.punkts; 2015.gada 16.aprīļa rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-400/2015 5.punkts*), šī brīža terminoloģijā – līdz lēmumam par aizgādības tiesību atjaunošanu vai neatjaunošanu.

No minētā izriet, ka bāriņtiesas vienpersoniskais lēmums un bāriņtiesas koleģiālais 15 dienu laikā pieņemamais lēmums ir divi patstāvīgi administratīvie akti. Turklāt vienpersoniskais lēmums ir spēkā tikai neilgu laiku. Vienpersoniskais lēmums zaudē spēku līdz ar koleģiālā lēmuma pieņemšanu.

Ievērojot to, ka vienpersoniskais lēmums, kas ir pagaidu risinājums, ir izpildīts un zaudējis spēku, tiesa izskatāmās lietas ietvaros var vērtēt tikai vienpersoniskā lēmuma tiesiskumu un pamatu morālā kaitējuma atlīdzināšanai 100 *euro* apmērā.

Tiesai, izskatot ierosināto lietu, vispirms ir jāvērtē, vai vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas brīdī pastāvēja tiesību normā paredzētie apstākļi, lai Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks varētu pieņemt vienpersonisko lēmumu par /pers. B/ izņemšanu no aizbildņu ģimenes, kā arī par pieteicējas atstādināšanu no aizbildņa pienākumu pildīšanas.

Papildus tiesa norāda, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmajai daļai administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole arī par administratīvā akta lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, līdz ar to tiesai, izskatot lietu, ir jāpārbauda, vai Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks, pieņemot vienpersonisko lēmumu, nav pieļāvis rīcības brīvības izmantošanas kļūdas, proti – tas, vai rīcības brīvība ir izmantota, vai tā ir izmantota pareizi un vai rīcības brīvība nav pārsniegta (*Augstākās tiesas 2010.gada 27.maija sprieduma lietā Nr.SKA- 371/2010 8.punkts*).

[7] Tiesa, pārbaudot lietas materiālus kopsakarā ar procesa dalībnieku rakstveidā norādītajiem apsvērumiem, izvērtējusi pierādījumus to kopsakarībā, atzīst, ka pieteikums ir pamatots daļā.

[8] Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 23.panta pirmās daļas 2.punktam, ja bērna dzīves apstākļu pārbaudē vai citādi atklājas, ka bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, kā arī tad, ja bērna turpmākā atrašanās ģimenē var apdraudēt viņa veselību vai dzīvību, bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis vienpersoniski pieņem lēmumu par bērna izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas. Minētā panta otrā daļa noteic, ka šī panta pirmajā daļā minētajos gadījumos bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis nogādā bērnu audžuģimenē, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, slimnīcā vai citos drošos apstākļos [..].

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 23.panta 2.[1]daļu bāriņtiesa pirms vienpersoniska lēmuma pieņemšanas par bērna šķiršanu no ģimenes primāri izvērtē iespējas novērst dzīvības un veselības apdraudējumu bērnam, paliekot ģimenē, un, ja to nav iespējams novērst ar līdzekļiem (pagaidu aizsardzība pret vardarbību, bērna nodošana citas personas, ar kuru bērnam ir emocionāla saikne, īslaicīgā aprūpē drošos apstākļos u.tml.), kuri mazāk ierobežo bērna tiesības uzaugt ģimenē, tā lemj par bērna šķiršanu no ģimenes.

Bāriņtiesu likuma 23.panta trešā un ceturtā daļa noteic, ka vienpersonisku lēmumu pieņem mutvārdos un 24 stundu laikā noformē rakstveidā, kā arī par to paziņo bērna vecākiem, aizbildnim, adoptētājam vai audžuģimenei. Vienpersonisku lēmumu pieņem tās bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis, kuras darbības teritorijā konstatēti šā panta pirmajā daļā minētie apstākļi [..]. Par lēmumu nekavējoties informē bērna vecāku vai adoptētāja, kura aprūpē un uzraudzībā nodots bērns, dzīvesvietas bāriņtiesu, kā arī bāriņtiesu, kura lēmusi par attiecīgo aizbildnības vai audžuģimenes lietu vai kuras pārraudzībā ir šī lieta [..].

Civillikuma 252.pants noteic, ka aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus.

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 22.panta pirmās daļas 5.punktu bāriņtiesa lemj par bērna

aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, ja konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu. Atbilstoši šī panta 1.[1] daļai bāriņtiesa, ierosinot lietu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, veic riska novērtēšanu (vecāka līdzatkarība,

problēmas neatzīšana u.tml.), informē vecāku par sekām un uzdod viņam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks šajā termiņā kavējas novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam un bērna šķiršanu no ģimenes.

Minētās tiesību normas ir attiecināmas arī uz aizbildnības jautājumu risināšanu.

Tiesa norāda, ka gadījumā, ja bāriņtiesai kļūst zināmi apstākļi par konkrētas ģimenes vai bērna stāvokli, no minētajām tiesību normām izriet divi atšķirīgi rīcības modeļi.

Ja apstākļi norāda uz problēmām, kas var liecināt par bērna tiesību pārkāpumiem ģimenē un kas tālāk varētu būt pamats aizgādības tiesību pārtraukšanai vecākam vai konkrētajā gadījumā aizbildņu atstādināšanai no pienākumu pildīšanas, tomēr norādītie apstākļi nav tādi, kas tūlītēji un nenovēršami apdraud bērna veselību un dzīvību, bāriņtiesa ierosina lietu par aizgādības tiesību iespējamu pārtraukšanu vecākam (aizbildņa atstādināšanu), veic riska novērtēšanu vecākam (vecāka līdzatkarība, problēmas neatzīšana u.tml.), informē vecāku par sekām un uzdod viņam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks (aizbildnis) sadarbojas lietas apstākļu risināšanā un bērna attīstībai nelabvēlīgie apstākļi tiek novērsti, bāriņtiesai lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam (aizbildņa atstādināšanu) nav jāpieņem. Tikai tad, ja vecāks (aizbildnis) bāriņtiesas noteiktajā termiņā bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus nenovērš un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam (aizbildņa atcelšanu vai atlaišanu no pienākumu pildīšanas) un bērna šķiršanu no ģimenes.

Savukārt gadījumā, ja bērna dzīves apstākļu pārbaudē vai citādi atklājas, ka bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, kā arī tad, ja bērna turpmākā atrašanās ģimenē var apdraudēt viņa veselību vai dzīvību, bāriņtiesai ir jālemj par vienpersoniskā lēmuma pieņemšanu.

Vienpersonisks bāriņtiesas amatpersonas lēmums ir vērsts uz to, lai *nekavējoties* novērstu bērna atrašanos veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vai apdraudējumu bērna pilnvērtīgai attīstībai. Tas ir pagaidu risinājums, jo nākamo 15 dienu laikā bāriņtiesai ir pienākums objektīvi un pilnīgi noskaidrot apstākļus par turpmāku vecāku (aizbildņu) iespēju īstenot bērna aprūpi. Tātad šā pagaidu lēmuma mērķis ir noregulēt situāciju tikai līdz lēmuma pieņemšanai par aprūpes tiesībām (*Augstākās tiesas 2010.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-129/2010 9.punkts*). Tādējādi vienpersoniskais lēmums ir ārkārtas līdzeklis, lai rīkotos situācijās, kad nekāds cits risinājums nav iespējams (piemēram, bērnam ir redzamas fiziskas vardarbības sekas, bērns sniedz informāciju par pašnāvības iespēju vai citu sev kaitējošu rīcību pret bērnu veiktas emocionālas vardarbības dēļ u. tml.). Proti, tie ir tādi gadījumi, kad bērna dzīvība vai veselība ir tā apdraudēta, ka nepieciešams tūlītējs bāriņtiesas lēmums, lai bērnu no šiem apstākļiem izolētu (*Augstākās tiesas 2018.gada 16.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-681/2018 7.punkts*).

[9] No Augstākās tiesas prakses atziņām izriet, ka iepriekš aprakstītā bāriņtiesas rīcība atbilstoši Bāriņtiesu likuma 22. un 23.pantam ir atkarīga no tā, cik neatliekama situācija no bērna tiesību ievērošanas viedokļa konkrētajā gadījumā ir iestājusies. Ja apstākļi norāda, ka bērna tiesību aizskārums, iespējams, ir pieļauts, bet situāciju var risināt, uzsākot sadarbību ar vecāku ar mērķi nelabvēlīgos apstākļus novērst, lai aizgādības tiesības netiktu pārtrauktas, ir jāpiemēro minētā likuma 22.pants. Savukārt, ja bāriņtiesa pati atklāj vai tai kļūst zināmi fakti, ka bērns ir tiktāl fiziski vai emocionāli apdraudēts, ka nepieciešama neatliekama rīkošanās, lai novērstu bērna dzīvības un veselības apdraudējumu, tad ir pamats rīkoties atbilstoši šī likuma 23.pantam, pieņemot vienpersonisko lēmumu.

Tomēr arī pat pirms vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas bāriņtiesai atbilstoši Bāriņtiesu likuma 23.panta 2.[1]daļai vispirms primāri jāizvērtē iespējas novērst dzīvības un veselības apdraudējumu, bērnam paliekot ģimenē, un tikai tad, ja to nav iespējams novērst ar līdzekļiem (pagaidu aizsardzība pret vardarbību, bērna nodošana citas personas, ar kuru bērnam ir emocionāla saikne, īslaicīgā aprūpē drošos apstākļos u.tml.), kuri mazāk ierobežo bērna tiesības uzaugt ģimenē, bāriņtiesa lemj par bērna šķiršanu no ģimenes.

Šādam izvērtējumam ir jābūt atspoguļotam lēmumā vai skaidri un nepārprotami jāizriet no konkrētās administratīvās lietas materiāliem, ka šāds izvērtējums ir bijis veikts. Pretējā gadījumā tiesa to nevar pārbaudīt (*Augstākās tiesas 2018.gada 16.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-681/2018 7.punkts*).

[10] Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pantu tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras, un visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Jebkuras citas prioritātes atzīšana bez nopietna iemesla un attaisnojuma nav pieļaujama (*Satversmes tiesas 2019.gada 5.decembra sprieduma lietā Nr.2019-01-01 23.1.punkts, 2019.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2018-21-01 16.2.punkts*). Šāda pieeja bērnu tiesību, tostarp saskarsmes jomā, paredzēta arī starptautisko tiesību regulējumā. Bērnu tiesību konvencija kā primāro apsvērumu attiecībās ar bērnu izvirza bērnu vislabāko interešu ievērošanu (3.pants).

No minētā izriet, ka, pieņemot jebkādu lēmumu, bāriņtiesai primāri ir jāizvērtē, vai palikšana ģimenē, konkrētajā gadījumā pie aizbildņiem, nodrošinās konkrētam bērnam harmonisku dzīves vidi, neradīs apdraudējumu, izslēgs jebkāda veida vardarbību, kā arī vai tas ir bērna interesēs, tāpat ir jānoskaidro, kas konkrētajā brīdī ir bērna interesēs.

Aizbildnības mērķis ir ģimeniskas attiecības bērnam pie personām, kuras spēj bērnam tādu vidi radīt, aizvietojot bioloģiskos vecākus, nevis nodrošināt ģimenei konkrētu bērnu. Bērna interešu un tiesību ievērošana prevalē pār personu vēlmi būt par aizbildņiem.

[11] Tiesa izskatāmajā lietā konstatē šādus apstākļus un no tiem izrietošus pierādījumus.

[11.1] Ar Ķeguma novada bāriņtiesas 2018.gada 30.jūlija lēmumu Nr.1-6/16 pieteicēja un /pers. C/ iecelti par /pers. B/ aizbildņiem.

[11.2] Lietas materiālos atrodas vienpersoniskais lēmums (*lietas 7.lapa*), kas ar pavadrakstu 2019.gada 12.oktobrī nosūtīts pieteicējai (*lietas 8.lapa*).

[11.3] No Liepājas Izglītības pārvaldes 2019.gada 12.oktobra apliecības Nr.11-110 redzams, ka pieteicēja ir apguvusi Liepājas Universitātes īstenoto profesionālās kompetences pilnveides programmu "Ja patīk matemātika.../profesoram Jānim Mencim 105.gadadiena" 12 stundas (*lietas 10.lapa*).

[11.4] Ogres novada pašvaldības policijas inspektora /pers. F/ 2019.gada 12.oktobra dienesta ziņojumā (*lietas 24.-25.lapa*) norādīts, ka, ierodoties izsaukuma adresē, pie daudzdzīvokļu mājas pamanīts vīrietis reibuma stāvoklī, kurš uz ielas atradās bez apaviem (zeķēs), vēlāk noskaidrojās, ka tas ir /pers. E/. /pers. E/ paskaidroja, ka dzīvoklī /numurs/ lietoja alkoholu kopā ar brāli, izcēlies konflikts un kautiņš, brālis viņam sitis pa galvu, pēc kā viņš zeķēs esot izskrējis no dzīvokļa. Apavi un viņa personīgās mantas palikušas dzīvoklī. /pers. E/ vairākkārt atkārtoja, ka nositīšot savu brāli /pers. C/, kā arī vēlējās no dzīvokļa savākt savas mantas.

Apsekojot dzīvokli un pieklauvējot pie durvīm, tās atvēra /pers. C/ stiprā reibuma stāvoklī. Dzīvoklī bija redzamas cīņas pēdas, sasisti stikli, sagāztas mantas, istabā uz grīdas bija redzamas asinis (*lietas 31.lapa*). Ar /pers. C/ tika veiktas pārrunas, kurās viņš paskaidroja, ka kopā ar brāli lietojuši alkoholu, tad brālis esot izgājis no dzīvokļa, atvedis sievieti, ar kuru gribējis nodarboties ar seksu, tad starp brāļiem esot izcēlies konflikts un kautiņš. Dzīvokļa apsekošanas brīdī tika konstatēts, ka otrajā istabā gultā atradās mazgadīgs bērns (meitenīte). Tā kā /pers. C/ atradās stiprā reibuma

stāvoklī, nesakarīgi runāja, kā arī bija agresīvi noskaņots izrēķināties ar brāli /pers. E/(kā arī brālis /pers. E/ bija agresīvi noskaņots izrēķināties ar brāli), baidoties par meitenītes veselību un dzīvību, tika pieņemts lēmums par notikušo faktu telefoniski paziņot Ogres novada sociālā dienesta vadītājai, kas sazinājās ar Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieku /pers. G/, kurš ieradās notikumu vietā. /pers. C/ tika veikta alkohola koncentrācijas izelpas gaisā pārbaude ar nolasījumu 1,73 promiles (*lietas 26.lapa*). Tika sazvanīta meitenītes aizbildne /pers. A/, izskaidrota lietas apstākļu būtība, noskaidrots, ka /pers. B/ ir iespēja nogādāt Ķegumā pie vecmammas /pers. D/. Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks /pers. G/ personīgi nogādāja meitenīti pie vecmammas.

[11.5] Lietas materiālos atrodas Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka /pers. G/ situācijas apraksts (*lietas 22.lapa*). Tajā norādīts, ka, ierodoties dzīvesvietā, konstatēja, ka dzīvoklī atrodas vīrietis – /pers. C/ un meitene – /pers. B/, divi Ogres novada pašvaldības policisti. Koridorā uz grīdas bija izmētāts un salauztas mantas, kas liecināja, ka dzīvoklī noticis kautiņš. Pēc uzvedības un runas bija aizdomas par to, ka /pers. C/ lietojis alkoholiskos dzērienus. Viņš apstiprinājis, ka šajā vakarā kopā ar savu brāli lietojis alkoholiskos dzērienus. Vīriešu starpā izcēlies konflikts, mājas saimnieks esot izgrūdis ārā no dzīvokļa savu brāli. Vīrieša brālis savukārt izsaucis Ogres novada pašvaldības policiju. Alkohola lietošanas laikā un kautiņa laikā dzīvesvietā atradās nepilngadīgā /pers. B/. /pers. C/ pastāstīja, ka sieva /pers. A/ devusies uz semināru Liepājā. Bāriņtiesas darbinieks sazinājās ar /pers. A/ pa tālruni. Sieviete paskaidroja, ka meiteni var nogādāt pie viņas vecākiem /pers. D/un /pers. H/ Ķegumā. /pers. A/ pastāstīja /pers. B/, ka viņa dosies pie omes kopā ar bāriņtiesas darbinieku.

/pers. B/ pastāstīja Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietniekam, ka redzēja, kā /pers. C/ lieto alkoholu kopā ar viņa brāli, kā arī redzēja, ka abi vīrieši sakāvās, meitene teica: ”Es uzlecu uz gultas, lai mani nesit! Man bija bailes!” Pastāstīja, ka grib braukt pie omītes, jo tur ir viņas draugi – māsīca un brālēns.

[11.6] No Ogres rajona slimnīcas izraksta no stacionāra slimnieka medicīnas kartes Nr.11237-2019 (*lietas 11.lapa*) izriet, ka /pers. C/ stacionēts ar galvassāpēm un galvas reiboņiem 2019.gada 14.oktobrī, 2019.gada 11.oktobrī brālis sitis ar dūrēm pa seju un galvu, atradies stacionārā no 2019.gada 14.-15.oktobrim, izrakstīts no stacionāra pēc paša vēlēšanās. Konstatētā diagnoze: galvas sasitums, galvas smadzeņu satricinājums.

[11.7] Lietas materiālos atrodas pieteicējas 2019.gada 14.oktobra iesniegums Ķeguma novada bāriņtiesai, kurā lūgts atjaunot pieteicējai aizbildņa tiesības pār /pers. B/, jo pieteicēja uzskata, ka vienpersoniskais lēmums ir nepamatots, tā kā pieteicēja ar savu rīcību nav pārkāpusi bērna tiesības (*lietas 51.lapa*).

[11.8] Tāpat lietas materiālos atrodas pieteicējas paskaidrojums Ķeguma novada bāriņtiesai par 2019.gada 11.oktobra notikumiem (*lietas 52.lapa*). Pieteicēja skaidro, ka 2019.gada 11.oktobrī plkst.23.43 saņēmusi zvanu no vīra /pers. C/, ka viņš meitu nolicis gulēt, tad ciemos atnācis brālis /pers. E/, atnesis paškūpinātu zivi, pacienājis brāli ar vakariņām. Tad /pers. E/uzlicis uz galda viskija pudeli, abi iedzēruši, parunājušies, /pers. E/devies prom, arī vīrs gājis gulēt. Tad atskanēja zvans pie durvīm, ieradās /pers. E/ kopā ar kādu sievieti, izteica vēlmi pārnakšņot pieteicējas dzīvoklī. /pers. C/ uzreiz parādījis brālim durvis. Tas brāli sadusmojis, un viņš /pers. C/ iesitis pa seju, no sitiena /pers. C/ nokritis uz ceļiem. /pers. E/ turpinājis sist ar dūri /pers. C/ pa pakausi. Uztrūkusies no trokšņa, atskrēja arī /pers. B/, gribējusi /pers. E/ atturēt, teikusi, lai nesit, tad ielēkusi gultā. Dzirdot meitas balsi, tas /pers. C/ lika saņemties, viņš piecēlies un izgrūdis /pers. E/ no dzīvokļa, un durvis aizslēdzis.

Pēc laika atskanējis durvju zvans un ieradusies pašvaldības policija, bāriņtiesa un ātrā palīdzība. Kad /pers. C/ beidza stāstīt, klausuli paņēma bāriņtiesas pārstāvis. Viņš stādījās priekšā un jautāja, vai ir kāda drošāka vieta, kur varētu nogādāt meitu /pers. B/. Pieteicēja atbildēja, ka tāda vieta ir Ķegumā pie viņas vecākiem, deklarētajā adresē. Bāriņtiesas pārstāvis teica, ka pats /pers. B/ tur nogādās, citu variantu nepiedāvāja. Kad pieteicēja nolikusi klausuli, viņa sazvanīja savu mammu, lai sagaida /pers. B/. Plkst.23.58 pieteicēja saņēma zvanu no bāriņtiesas pārstāvja, kurš lūdza, lai pieteicēja izskaidro meitai, kur viņu vedīs, meita bija ļoti satraukta, jo daudz saudzīgāk būtu bijis, ja ļautu atbraukt viņai pakaļ pieteicējas vecākiem.

Nākamajā dienā plkst.11.51 pieteicēja saņēma zvanu no Ogres novada bāriņtiesas pārstāvja, kurš informēja, ka ir pieņēmis vienpersonisko lēmumu bērnu no pieteicējas ģimenes izņemt. Pieteicēja iebilda, ka tā bērnam būs trauma un liels pārdzīvojums, uz ko bāriņtiesas pārstāvis atbildējis, ka pieteicēja nav ne pie kā vainīga, jo uzticējās savam vīram. Bāriņtiesas pārstāvis jautāja, vai /pers. B/ ir iespējams 15 dienas padzīvot pie pieteicējas vecākiem, uz ko pietiecēja atbildēja apstiprinoši. Bāriņtiesas pārstāvis informēja, ka dokumenti ir nosūtīti Ķeguma novada bāriņtiesai, kas tālāk risinās procesu. Tāpat bāriņtiesas pārstāvis ieteica pirmdien doties uz Ķeguma novada bāriņtiesu, ka tas ir labi, ka pieteicējas ģimene jau ilgu laiku ir /pers. B/ aizbildņi un ka nekādi pārkāpumi iepriekš nav konstatēti.

Pieteicēja paskaidrojumā norāda, ka ir izbrīnīta par to, ka Ogres novada bāriņtiesas pārstāvis vienpersoniski varēja pieņemt tādu lēmumu, pieteicēju pat nesatiekot.

[11.9] 2019.gada 14.oktobrī /pers. C/ vērsās Ķeguma novada bāriņtiesā ar iesniegumu (*lietas 61.-66.lapa*), kurā norādīja, ka ar savu rīcību bērnu nav apdraudējis, ka /pers. E/ uzbrucis viņam, jo netika ielaists dzīvoklī, par ko Ogres novada bāriņtiesa atņēma bērnu. /pers. C/ šajā sakarā vērsies policijā.

Tāpat no /pers. C/ paskaidrojumiem izriet, ka 2019.gada 11.oktobrī plkst.21.10 ieradies brālis /pers. E/ ar žāvētu zivi un viskija pudeli. Pēc 40 minūtēm un izdzertas viskija pudeles /pers. C/ brīdinājis brāli par to, ka laiks doties prom. /pers. C/ pamanījis, ka brālis dzīvoklī uz dīvāna atstājis savu telefonu un pasi. Pēkšņi atskanēja zvans, /pers. C/ sapratis, ka brālis atnācis pēc savām mantām, ielaida brāli dzīvoklī, bet aiz viņa stāvējusi kāda sieviete, it kā brāļa draudzene. /pers. E/ kopā ar sievieti iekārtojās uz dīvāna un sāka skūpstīties. /pers. C/ brālim pateica, ka ”viņa dzīvoklis nav nekāda m...māja”, lai viņi iet prom. /pers. E/ uzlecis augšā un sitis /pers. C/ ar dūri pa seju, viņš nokritis uz grīdas uz ceļgaliem, bet brālis turpinājis viņu sist ar kulaku starp galvu un mugurkaulu, no mutes un deguna gāzās asinis, /pers. E/ turpinājis. No trokšņa no istabas iznāca /pers. B/ un sāka skaļi raudāt un lūdzās, lai /pers. E/ /pers. C/ nesit. /pers. C/ norāda: ”uz brīdi es atslēdzos un sapratu, ka viņš gatavs mani nosist. Es vairāk reizes uzsitu viņu (kur tikai nepagadījās), lai dabūtu pa durvīm ārā. Pēdējais sitiens vai grūdiens bija tāds, ka viņš noripoja pa trepēm starp 4. un 3.stāvu. Sieviete, ar kuru viņš bija atnācis, atrunāja viņu turpināt. /pers. B/(meita) sēdēja uz dīvāna un raudāja. Aizvēru durvis, atslēdzu durvju zvanu, gribējām iet gulēt, pēkšņi pie durvīm sāka dauzīt.” [..] ”Pēc tam atbrauca /pers. I/ (/pers. A/radinieks), sievas tēvs /pers. H/, /pers. J/ (/pers. A/brāļa sieva). Palīdzēja sakārtot dzīvokli un aizbrauca.”

[11.10] No 2019.gada 14.oktobra protokola par bērna tiesībām tikt uzklausītam nodrošināšanu un bērna viedokļa noskaidrošanu (*lietas 59.-60.lapa*) konstatējams, ka 2019.gada 11.oktobrī noticis kautiņš, ko /pers. B/ redzējusi, bet fiziski nav cietusi, aizstāvējusi tēti, lūgusi, lai viņu nesit, tētis bijis asiņains.

[11.11] Ar Ķeguma novada bāriņtiesas 2019.gada 24.oktobra lēmumu Nr.1-6/25 nolemts atgriezt /pers. B/ aizbildņa /pers. C/ un /pers. A/ ģimenē (*lietas 12.-14.lapa*). Pirms lēmuma pieņemšanas Ķeguma novada bāriņtiesa ir vērtējusi faktus par pieteicējas un /pers. C/ rīcību, vai konstatētais ir atzīstams par vecāku tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, vai tas izdarīts aiz nezināšanas, vecāka lomas neizprašanas vai maldīguma.

[11.12] Ķeguma novada bāriņtiesas 2019.gada 24.oktobra lēmumā Nr.1-6/25 norādīts, ka 2019.gada 14.oktobrī sarunā ar /pers. D/ (/pers. A/ māte) Ķeguma novada bāriņtiesa noskaidroja, ka 2019.gada 11.oktobrī viņai piezvanīja /pers. A/ un informēja, ka Ogres novada bāriņtiesa drīz atvedīs /pers. B/. Pēc /pers. B/atvešanas /pers. D/ laulātais /pers. H/ atveda uz Ķegumu /pers. C/. /pers. C/nebija stiprā alkohola reibumā, bet bija ļoti satraukts, jo brālis turpināja zvanīt un sūtīt īsziņas ar draudiem. /pers. D/ paskaidroja, ka /pers. A/ alkoholu nelieto. Ģimenē nekad nav bijuši skandāli.

[11.13] No Ķeguma novada bāriņtiesas 2019.gada 24.oktobra sēdes protokola (*lietas 53.-58.lapa*) izriet, ka līdz Ķeguma novada bāriņtiesas

sēdei, pieteicēja dzīvojusi Ķegumā pie saviem vecākiem un kopā ar /pers. B/, savukārt /pers. C/ dzīvojis Ogrē.

/pers. C/ bāriņtiesas sēdē norāda, ka viņam atbraucis brālis, piedāvāja alkoholu, viņš piekrita. Izdzēruši 0.5l uz diviem, visu ļoti labi sapratis. Norāda, ka alkohola lietošana ģimenē vispār nenotiek, viņš strādā par šoferi jau vairākus gadus, pārvadā cilvēkus, regulāra alkohola lietošana nav iespējama. Pieteicēja norādīja uz alkohola lietošanu tikai svētku reizēs, minimālā apmērā. /pers. B/ acu priekšā alkoholiskie dzērieni netiek lietoti, bērnam nav izpratnes par to, kas ir alkohols.

/pers. B/ sākotnējās negatīvās emocijas pret dzīvokli Ogrē izraisīja stikli un asinis uz grīdas. Bija saplīsis stikla akvārijs, kur stāvēja akmentiņi.

/pers. C/ skaidro, ka ar savu brāli vispār nekontaktējas, ka brālis ir psihiski nenormāls, viņš esot jāārstē, ka nodarījis miesas bojājumus arī savai sievai ne tikai alkohola reibumā, bet arī skaidrā, tāpat nodarījis miesas bojājumus tēvam un mātei, darīja pāri tiem, kas vājāki.

[12] Vērtējot lietas materiālus un 2019.gada 11.oktobra notikumus, kas aprakstīti sprieduma [11] punktā (bērna sniegtās liecības Ķeguma novada bāriņtiesas priekšsēdētājai, Ogres novada pašvaldības policijas sagatavotais dienesta ziņojums, Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka sagatavotais situācijas apraksts, vienpersoniskais lēmums, kā arī pieteicējas un /pers. C/ sniegtie paskaidrojumi), kopsakarā ar tiesību normām, secināms, ka nepilngadīgā /pers. B/ atradās aizbildņu pieteicējas un /pers. C/ dzīvoklī. Tāpat nepārprotami secināms, bērns bija liecinieks tam, ka /pers. C/ un viņa brālis /pers. E/ lietoja alkoholiskos dzērienus, kā arī redzēja kautiņu, kas izcēlās brāļu starpā un rezultējās ar miesas bojājumu nodarīšanu /pers. C/ (galvas sasitums, galvas smadzeņu satricinājums, pāris dienas vēlāk bija nepieciešama īslaicīga hospitalizācija) un /pers. E/ (saņēmis sitienus, nogrūsts pa kāpnēm, tiesai trūkst sīkākas informācijas).

Tiesa kritiski vērtē pieteicējas sniegtos paskaidrojumus par 2019.gada 11.oktobra notikumiem, tā kā viņa neatradās notikuma vietā un sniegtais situācijas apraksts ir atstāstījums pēc citu personu sniegtās informācijas. Tāpat tiesa nepiekrīt pieteicējas apgalvojumiem, ka /pers. C/ kontrolējis situāciju, nav apdraudējis /pers. B/, ka /pers. B/ turpmāka atrašanās dzīvesvietā nav apdraudējusi viņas veselību un dzīvību, ka /pers. E/, gribēdams radīt maldīgus apstākļus par cietušo konfliktā, izsaucis policiju, ka pēc tam, kad /pers. E/ bija atstājis dzīvokli, bērnam nekāds apdraudējums nebija, turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10.panta pirmā daļa paredz, ka bērnam ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību. Savukārt Bērnu tiesību konvencijas 19.panta pirmā daļa paredz bērnam tiesības būt aizsargātām pret visām fiziskās vai garīgās vardarbības formām.

Bērnu tiesību aizsardzības likums ir definējis jēdzienu emocionāla vardarbība – bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana (draudot viņam, lamājot, pazemojot viņu vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai) (1.panta 12.punkts). Bērni pārdzīvo līdzi vardarbības ainām. Nav šaubu, ka šādi pārdzīvojumi var būt bērnam emocionāli pat ļoti traumējoši.

No lietas materiāliem konstatēts, ka /pers. B/ acu priekšā vīrietis, ko viņa uzskata par tēvu, kāvās ar savu brāli, tika sists ar dūri pa seju, /pers. C/ nokritis uz grīdas uz ceļgaliem, bet brālis turpinājis viņu sist ar dūri starp galvu un mugurkaulu, no mutes un deguna gāzās asinis, /pers. E/ turpinājis. /pers. C/ un pati /pers. B/ liecināja, ka meitene skaļi raudāja un lūdzās, lai /pers. E/ /pers. C/ nesit. /pers. B/ norādījusi: "Es uzlecu uz gultas, lai mani nesit! Man bija bailes!" /pers. C/ norāda: "Uz brīdi es atslēdzos un sapratu, ka viņš gatavs mani nosist. Es vairāk reizes uzsitu viņu (kur tikai nepagadījās), lai dabūtu pa durvīm ārā. Pēdējais sitiens vai grūdiens bija tāds, ka viņš noripoja pa trepēm starp 4. un 3.stāvu." Koridorā uz grīdas bija samētātas un salauztas mantas, uz grīdas bija stikli un asinis, kas liecināja, ka dzīvoklī noticis kautiņš. /pers. C/ atradās stiprā reibuma stāvoklī (1,73 promiles), nesakarīgi runāja, kā arī bija agresīvi noskaņots izrēķināties ar brāli /pers. E/(kā arī brālis /pers. E/ bija agresīvi noskaņots izrēķināties ar brāli, kā tas minēts policijas ziņojumā), baidoties par meitenītes veselību un dzīvību, Ogres novada pašvaldības policija nolēma par notikušo faktu telefoniski paziņot Ogres novada sociālajam dienestam.

Tiesa secina, ka vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas brīdī Ogres novada bāriņtiesa pamatoti uzskatīja, ka /pers. B/ turpmāka atrašanās dzīvoklī kopā ar /pers. C/ rada draudus bērna veselībai, iespējams, dzīvībai. Šajā sakarā Ogres novada bāriņtiesa pamatoti ņēma vērā iepriekš konstatētos faktus par to, kas notika dzīvoklī 2019.gada 11.oktobra vakarā/naktī, kas fiksēti bāriņtiesas lietas materiālos.

Tiesas ieskatā Ogres novada pašvaldības policijas un Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka konstatētais un dienesta ziņojumos fiksētais nav savienojams ar jēdzienu bērnam atbilstoša, harmoniska un droša vide. Tiesa atzīst, ka nav savienojama bērna atrašanās dzīvesvietā ar agresīvi noskaņotu aizbildni alkohola reibumā, kuram ir neadekvāta uzvedība un traucēta runa dēļ lietotā alkohola (1,73 promiles), kurš nespēj līdz galam apzināties savas rīcības sekas, turklāt aizbildnis izsaka vēlmi izrēķināties ar brāli, kā arī dzīvoklī visapkārt uz grīdas ir stikli (pēc /pers. C/ paskaidrotā – saplīsis akvārijs, kurā glabājās akmentiņi) un citas saplēstas lietas, kā arī grīda notraipīta ar asinīm. No lietas materiāliem izriet, ka dzīvokļa uzkopšanā iesaistījās trīs cilvēki – pieteicējas radi, svaine, /pers. C/ minētās darbības pats neveica, nav minēti iemesli, kāpēc.

Tiesa norāda, ka būtisks faktors ir ne tikai veiktās prettiesiskās darbības, kas aizskāra bērna tiesības, tiešums un tiešais nodoms, jo konkrētajā situācijā it kā pret bērnu tieša fiziska vardarbība ar nodomu netika vērsta, bet arī kaitīgās sekas no piedzīvotās emocionālās vardarbības, kas konkrēto darbību rezultātā varētu rasties /pers. B/ psihei, garīgajai attīstībai. Par minēto liecina /pers. B/ sākotnējās bailes doties uz dzīvesvietu, kas aprakstīts Ķeguma novada bāriņtiesas sēdes protokolā.

Papildus jānorāda, ka Bērnu tiesību aizsardzības likuma 50.panta pirmā daļa paredz aizliegumu bērnam demonstrēt jebkādus materiālus, kur propagandēta cietsirdīga uzvedība un vardarbība, jo tas rada draudus bērna garīgajai attīstībai. Normas mērķis ir pasargāt bērnus no emocionālas traumas, no emocionālās vardarbības. Līdz ar to var secināt, ka likumdevējs ir paredzējis, ka bērna garīgā attīstība tiek nopietni apdraudēta, kad bērns jebkādā veidā kļūst par vardarbības lieciniekū. Saskaņā ar minēto ir pamats secināt, ka, redzot vardarbības ainas savā ģimenē, pārdzīvojot šādas strīdus situācijas klātienē, bērns emocionāli cieš vēl smagāk. Līdz ar to aizbildņa, ko bērns uztver kā tēvu, kaušanās ar viņam tuvu cilvēku – brāli (divi brāļi iesaistījušies kautiņā pēc kopīgi lietota alkohola), vai aizbildņa sišana bērna klātbūtnē, miesas bojājumu nodarīšana, asinis, mēbeļu laušana, grūstīšanās, nogrūšana pa kāpnēm noteikti ir atzīstama kā emocionāla vardarbība, kas veikta pret bērnu.

Tiesa lielāku ticamību par 2019.gada 11.oktobra notikumu gaitu piešķir Ogres novada pašvaldības policijas sniegtajam ziņojumam, kā arī Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka sagatavotajam ziņojumam, ņemot vērā, ka ziņojumu sagatavojušas personas, kas konstatējušas faktus notikuma vietā objektīvi, nav emocionāli saistītas ar notikumiem, atšķirībā no pieteicējas un viņas mātes, kas pauž subjektīvu skatījumu pēc citu personu stāstījuma, tā kā pašas notikumā nepiedalījās. Kaut arī pēc būtības sniegtā informācija saskan, tomēr tajā ir konstatējamas vairākas būtiskas pretrunas (par /pers. C/ reibuma pakāpi, stāvokli dzīvoklī, kas uzkopa dzīvokli, kur pieteicējas vīrs atradās pēc 2019.gada 11.novembra notikumiem u.c.).

Savukārt /pers. C/ paskaidrojumi vērtējami kritiski, jo tajos konstatējamas pretrunas, iespējams, /pers. C/ mēģina notikumus atspoguļot sev labvēlīgāk, tā kā izšķirams jautājums par to, vai /pers. B/ pamatoti tika šķirta no aizbildņu ģimenes. Tiesa apšauba apstākli, ka /pers. C/ nav kontakta ar viņa brāli /pers. E/. Nav saprotams, kāpēc piektdienas vakarā, tieši tad, kad pietiecēja atradās darba komandējumā Liepājā, /pers. C/ pēc plkst.21.00 atsaucās brāļa aicinājumam, ka viņš nāks ciemos, ja jau /pers. E/, pēc /pers. C/ apgalvojumiem "ir psihiski nenormāls, viņš esot jāārstē", ir bijis fiziski vardarbīgs pret savu sievu, māti un tēvu, īpaši atrodoties alkohola reibumā. Nav saprotams, ja brālis pēc alkohola lietošanas kļūst neadekvāts, kāpēc /pers. C/ piekrita lietot alkoholu kopā ar šādu cilvēku, turklāt apzinoties, ka mājās ir mazgadīgs bērns. Tāpat ir maz ticams, ka /pers. C/ nekontaktējas ar brāli, pretēji viņa apgalvojumiem, jo /pers. B/, kas pieteicējas ģimenē līdz 2019.gada 11.oktobrim dzīvoja vienu gadu un divus mēnešus, pazīst šo cilvēku

un sauc par brāli /pers. E/, kas izriet no lietas materiāliem.

Tāpat tiesa ņem vērā /pers. B/ sniegto informāciju par notikušo, kas ir konsekventa gan notikuma dienā, gan vēlāk, notikumus pārrunājot ar Ķeguma novada bāriņtiesas priekšsēdētāju.

Pamatojoties uz konstatēto, secināms, ka /pers. B/ 2019.gada 11.oktobrī bija cietusi no emocionālas vardarbības, bērns bija nobijies, ka tiks fiziski aizskarts, un atradās veselībai bīstamos apstākļos. Turklāt bērna turpmākā atrašanās kopā ar aizbildni, kas bija smagā alkohola reibumā un kurš vēlējās izrēķināties ar brāli (arī /pers. E/ atrādās /pers. C/ dzīvesvietas tuvumā un vēlējās izrēķināties), turklāt salauztās mēbeles, stikli uz grīdas, asinis varēja apdraudēt /pers. B/ veselību, un arī dzīvību arī pēc tam, kad kautiņš bija noslēdzies.

Līdz ar to tiesai nav šaubas par to, ka Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietniekam bija tiesisks pamats pieņemt vienpersonisko lēmumu attiecībā pret /pers. C/, izņemt /pers. B/ no ģimenes, nogādāt viņu drošā vietā, kā arī atstādināt /pers. C/ no aizbildņa pienākumu pildīšanas. Bērna vecākam, konkrētajā gadījumā aizbildnim, ir jānovērš citu personu apdraudējums (tostarp emocionāla vardarbība), kas vērsts pret savu bērnu, tā kā vecāks (aizbildnis), ir tas, kura pienākums ir nodrošināt bērna tiesību un interešu ievērošanu.

Pretēji pieteicējas uzskatam, ka Ogres novada bāriņtiesai bērns bija jānogādā drošā vietā, nepieņemot vienpersonisko lēmumu par bērna izņemšanu no ģimenes un aizbildņu atstādināšanu no pienākumu pildīšanas, tiesa skaidro, ka iestājās sprieduma [8] un [9] punktā minētais gadījums. Proti, bāriņtiesai kļuva zināms fakts, ka bērns ir tiktāl fiziski vai emocionāli apdraudēts, ka nepieciešama neatliekama rīkošanās, lai novērstu bērna dzīvības un veselības apdraudējumu, kas ir pamats rīkoties atbilstoši šā likuma 23.pantam, pieņemot vienpersonisko lēmumu, jo pieteicēja dzīvesvietā neatradās, savukārt pieteicējas vīrs bija smagā alkohola reibumā, agresīvi noskaņots, dzīvoklis savandīts, salauztas mēbeles, stikli un asinis uz grīdas. Turklāt no lietas materiāliem konstatējams, ka bērnu nogādāt pie pieteicējas vai pieteicējai nokļūt pie bērna nekavējoties nebija iespējams nakts stundas un komandējuma citā Latvijas pilsētā dēļ.

[13] Vērtējot lietā konstatētos apstākļus un pierādījumus kopsakarā ar tiesību normām, tiesa nekonstatē pamatu pieteicējas atstādināšanai no aizbildņa pienākumu pildīšanas un /pers. B/ izņemšanai, tā kā pieteicējai nav saistības ar 2019.gada 11.oktobra notikumiem. Kā jau iepriekš spriedumā konstatēts un secināts, nepiemērotu un apdraudošu vidi /pers. B/ radīja un situācijas eskalāciju līdz alkohola lietošanai bērna klātbūtnē un fiziskai vardarbībai bērna acu priekšā apzināti pieļāva tieši /pers. C/, nevis pieteicēja, kurai arī ar vienpersonisko lēmumu atstādināta no aizbildņa pienākumu pildīšanas.

Lietā esošie pierādījumi, tajā skaitā Liepājas Universitātes apliecība liecina par to, ka pieteicēja atradās komandējumā Liepājā laika periodā no 2019.gada 11.-12.oktobrim (apliecība izdota 2019.gada 12.oktobrī).

Tiesai nav šaubu par to, ka, saņemot Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka telefona zvanu aptuveni pusnaktī, pieteicējai nebija iespējas no Liepājas nekavējoties nokļūt Ogrē, savā dzīvesvietā, lai parūpētos par aizbilstamo /pers. B/.

Tiesa atzīst par apšaubāmu un uz pierādījumiem nebalstītu Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka pieņēmumu, ka, viņaprāt, pieteicēja neizteica vēlēšanos pēc iespējas ātrāk ierasties dzīvesvietā pēc bērna, neminot iemeslus. Tiesas ieskatā pieteicēja pamatoti norāda, ka šāds apgalvojums ir pretrunīgs un nepatiess, jo no lietas materiāliem izriet, ka Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietniekam pieteicēja telefoniski izskaidroja situāciju par atrašanos darba komandējumā Liepājā, līdz ar to Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietniekam bija jāsaprot iemesls, kāpēc pieteicējai nebija iespējams nekavējoties ierasties dzīvesvietā Ogrē, ka tas nebija objektīvi izdarāms. Turklāt šādu informāciju sniedza arī /pers. C/ un pieteicējas māte /pers. D/, kur Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks nogādāja /pers. B/.

Bāriņtiesa atbilstoši Bāriņtiesu likuma 2.panta pirmajai daļai ir aizbildnības un aizgādnības iestāde, kas atbilstoši šā likuma 4.panta otrajai daļai un 17.panta 1.punktam nodrošina aizbildnībā un aizgādnībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzību. Tas nozīmē, ka bāriņtiesa ir tā iestāde, kurai ir uzticēta valsts funkcija ļoti sensitīvā tiesību aizsardzības jomā – bērnu tiesību un interešu aizsardzībā. Bāriņtiesa dabiski ir krīzes situāciju risināšanas iestāde, līdz ar to bāriņtiesai ir jābūt gatavai risināt situācijas jebkurā laikā, ja/kad tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu tiesību normās noteiktos priekšnoteikumus izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu pieņemšanai.

Tiesas ieskatā nav racionāli, ka Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks rakstveida paskaidrojumos atsaucas uz pieņēmumiem, kāpēc attiecībā pret pieteicēju pie konstatētajiem apstākļiem pieņēmis vienpersonisko lēmumu, kā arī uz to, ka viņa rīcībā vēl nebija Ogres novada pašvaldības policijas ziņojuma, īpaši ņemot vērā vienpersoniskā lēmuma sekas, bērna izņemšanu no ģimenes un atstādināšanu no aizbildnes pienākumiem. Bāriņtiesas vienpersoniskais lēmums paredzēts tam, lai akūtās, neatliekamās un citādi neatrisināmās situācijās aizsargātu bērna tiesības un intereses. Šajā sakarā būtiski ir ņemt vērā, ka bērna interesēs primāri ir augt ģimenē un tikai tad, ja ir izsmelti visi no tiesību normām izrietošie līdzekļi bērna nešķiršanai no ģimenes, bērns no tās ir šķirams.

Ogres novada bāriņtiesas paskaidrojumos tiešā tekstā norādīts, ka Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks vienpersonisko lēmumu attiecībā uz pieteicēju pieņēmis, pamatojoties uz pieņēmumiem par to, ka pieteicēja pametusi dzīvesvietu, lai izvairītos no alkohola koncentrācijas pārbaudes izelpā, nevis stāstīja patiesību par vairāku dienu darba komandējumu Liepājā. Minētais pamatots ar Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka iepriekšējo darba pieredzi. Kaut arī tas nav tiešā tekstā norādīts vienpersoniskajā lēmumā, tiesa atzīst, ka vienpersoniskā lēmuma motivēšana uz pieņēmumu pamata, nenoskaidrojot un nemēģinot noskaidrot faktisko situāciju, ir nepieļaujama un prettiesiska. Kā jau iepriekš spriedumā norādīts, vienpersoniskā lēmuma motivācijai jābūt atspoguļotai lēmumā vai skaidri un nepārprotami jāizriet no konkrētās administratīvās lietas materiāliem, ka situācijas izvērtējums ir bijis veikts. Tiesai nav šaubu, ka šāds izvērtējums ir veikts attiecībā pret /pers. C/.

Tiesa pieļauj, ka vienpersoniskais lēmums attiecībā uz pieteicēju varētu būtu pamatots tikai gadījumā, ja nebūtu izdevies pieteicēju sazvanīt un noskaidrot viņas atrašanās vietu, ja neviena persona nespētu paskaidrot, kur ir vai varētu atrasties pieteicēja, ko pie noteiktiem apstākļiem varētu tulkot kā apzinātu izvairīšanos no situācijas risināšanas klātienē. Izskatāmās lietas ietvaros tiesa atzīst, ka pieteicēja reaģēja atbilstoši tā brīža situācijai, informēja Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieku par atrašanos komandējumā Liepājā. Turklāt Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks pieteicējai nelūdza nekādus pierādījumus tam, ka viņa atrodas komandējumā, ja jau pastāvēja šaubas par to, piemēram, nofotografēt mācību/izdales materiālus ar datumu, transporta biļeti, viesnīcas rēķinu, vai ko citu, lai kliedētu savas šaubas par pieteicēju.

Tātad secināms, ka Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieks patiesībā nemaz nav vērtējis, vai ir iespējams nodrošināt /pers. B/ palikšanu ģimenē kopā ar pieteicēju, neatstādinot viņu no aizbildņa pienākumu pildīšanas. Tāpēc Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētājas vietnieka šajā sakarā norādītie pieņēmumi par pieteicēju, kā arī atrašanās/ neatrašanās komandējumā neapstiprina, ka pieteicēja būtu jebkādā veidā aizskārusi vai pārkāpusi bērna tiesības, tiesiskās intereses, kas būtu tik būtisks pārkāpums, lai atstādinātu viņu no /pers. B/ aizbildņa pienākumu pildīšanas.

Salīdzinot ar citām tiesā izskatītām lietām par vienpersonisko lēmumu tiesiskumu (*Augstākās tiesas 2010.gda 18.februāra spriedums lietā Nr.SKA-129/2010 par pamatotām aizdomām par vecāka seksuālu vardarbību pret bērnu, 2016.gada 5.decembra rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-1566/2016 par vecāka pret bērnu vērstu fizisku un emocionālu vardarbību*), konkrētās lietas faktiskie apstākļi nenorāda uz situāciju, ka to attiecībā pret pieteicēju nevarēja risināt savādāk, piemēram, Bāriņtiesu likuma 22.panta kontekstā. Turklāt lietas materiāli apliecina, ka /pers. B/ varēja īslaicīgi nodot pieteicējas vecāku uzraudzībā, līdz brīdim, kad pieteicēja atgrieztos no darba komandējuma, tas ir, nākamajā dienā, un atstādināt no aizbildņa pienākumu pildīšanas tikai pieteicējas vīru līdz tālākai lietas apstākļu noskaidrošanai jau Ķeguma novada bāriņtiesā, informējot par

nepieciešamību pret ģimeni ierosināt lietu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, veicot ģimenes risku novērtēšanu.

Pamatojoties uz minēto, tiesa atzīst, ka vienpersoniskais lēmums attiecībā pret pieteicēju ir nesamērīgs un prettiesisks.

[14] No Bāriņtiesu likuma 23.panta 2.[1] daļas izriet, ka gadījumā, ja bāriņtiesa konstatē, ka pastāv apstākļi bērna šķiršanai no ģimenes un bērnam ir jānodrošina ārpusģimenes aprūpe, tad bāriņtiesai vispirms ir jāizvērtē saudzējošāki un ģimeniskai videi atbilstošāki risinājumi, bērnam nodrošinot ārpusģimenes aprūpi – audžuģimenē, pie radiniekiem vai personām, ar kurām bērnam ir emocionāla saikne, u. tml.

Ar vienpersonisko lēmumu /pers. B/ tika nogādāta pie pieteicējas vecākiem, jo nevarēja palikt kopā ar /pers. C/, kurš bija alkohola reibumā, neadekvāts, gatavs izrēķināties ar brāli, izvandītā dzīvoklī, ar stikliem un asiņīm uz grīdas. Tā kā pieteicēja neatradās dzīvesvietā, kā arī viņai nebija reālas iespējas nokļūt dzīvesvietā, Ogres novada bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieka lēmums šķirt /pers. B/ no ģimenes un nodot īslaicīgā aprūpē drošos apstākļos pie pieteicējas vecākiem, tas ir, cilvēkiem, ar kuru bērnam ir emocionāla saikne, sauc par saviem vecvecākiem, ir vērtējams kā mazāk ierobežojošs līdzeklis bērna tiesībām uzaugt ģimenē, līdz Ķeguma novada bāriņtiesa 15 dienu laikā pieņemtu lēmumu par aizgādības tiesību atjaunošanu vai /pers. B/ ārpusģimenes aprūpi.

Turklāt, kā tas izriet no lietas materiāliem, pieteicēja atzīst, ka pēc atgriešanās no komandējuma Liepājā, gandrīz visu laiku atradusies kopā ar /pers. B/ pie saviem vecākiem viņu mājā, ar izņēmumiem, kad brauca uz slimnīcu vai dzīvesvietu Ogrē, minēto pieteicēja apliecināja arī Ķeguma novada bāriņtiesas sēdē. Turklāt no Ķeguma novada bāriņtiesas sēdes protokola tiesa konstatē, ka /pers. B/ pirmsskolas izglītības iestādes audzinātāja Ķeguma novada bāriņtiesai apliecināja, ka tieši pieteicēja jau 2019.gada 14.oktobrī (tas ir, nākamajā darba dienā) pati veda /pers. B/ uz pirmsskolas izglītības iestādi.

Pamatojoties uz minēto, tiesa noraida kā nepamatotu pieteicējas apgalvojumu, ka vienpersoniskais lēmums pieteicējai nepamatoti liedza tikties ar /pers. B/ periodā no 2019.gada 11.oktobra līdz 24.oktobrim, tādējādi liedzot bērnam tiesības uzaugt ģimenē. Šis pieteicējas apgalvojums ir tiešā pretrunā ar pašas pieteicējas Ķeguma novada bāriņtiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem un atbildēm uz jautājumiem.

[15] Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmes 92.panta trešajā teikumā un Administratīvā procesa likuma 92.pantā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai nemantisko kaitējumu, kas tai nodarīts ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta 1.punktu nemantiskais kaitējums šī likuma izpratnē ir ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Atbilstoši Administratīvo tiesu judikatūrai morālā kaitējuma atlīdzinājuma pamats ir nevis jebkurš personas tiesību ierobežojums, bet būtisks tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Līdz ar to tiesai vispirms ir jākonstatē šāds aizskārums. Ja tiesa konstatē, ka šāds aizskārums ir noticis, tad atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajai un otrajai daļai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Kaitējumu var atlīdzināt, atjaunojot tiesisko stāvokli, atvainojoties un/vai piešķirot kompensāciju naudā. Tādējādi nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, tā veidu un apmēru nosaka, ņemot vērā tiesību aizskāruma būtiskumu un kaitējuma smagumu. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešo daļu, ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, nemantiskā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt rakstveida vai publiska atvainošanās.

Tādējādi, lai personai atlīdzinātu morālo kaitējumu, ir jākonstatē būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Proti, ne jebkurš par prettiesisku atzīts administratīvais akts vai faktiskā rīcība rada atlīdzināmu morālo kaitējumu, tiesai ir jāvērtē tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums un konkrētā aizskāruma smagums (*Augstākās tiesas 2013.gada 21.marta sprieduma lietā Nr.SKA-230/2013 10.punkts*).

Izskatāmajā lietā tiesa vienpersonisko lēmumu attiecībā pret pieteicēju atzina par prettiesisku, līdz ar to pieteicēja var prasīt kaitējuma atlīdzinājumu, kas nodarīti ar šo prettiesisko administratīvo aktu.

[16] Izvērtējot lietas faktiskos apstākļus un pieteicējas norādītos argumentus, kas saistīti ar nemantiskā kaitējuma izvērtējumu, tiesa secina, ka pamata motivācija lūgumam atlīdzināt nemantisko kaitējumu ir tas, ka pieteicēja bērna audzināšanā nav pieļāvusi nekādus pārkāpumus, savukārt vienpersoniskais lēmums var radīt būtiskus šķēršļus adoptēt /pers. B/. Turklāt pieteicējas ieskatā vienpersoniskais lēmums rada būtisku kaitējumu pieteicējas kā pedagoģes nevainojamajai reputācijai, kas nākotnē var radīt šķēršļus strādāt par pedagogu citā mācību iestādē. Vienpersoniskais lēmums pieteicējai nepamatoti liedza tikties ar /pers. B/ periodā no 2019.gada 11.oktobra līdz 24.oktobrim, tādējādi liedzot bērnam tiesības uzaugt ģimenē.

[16.1] Tiesa jau sprieduma [14] punktā atzina par nepamatotu un pretēju lietā esošajiem pierādījumiem pieteicējas atsaukšanos uz liegumu tikties ar /pers. B/ pēc atgriešanās no komandējuma Liepājā. No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka vienpersoniskais lēmums nekādā veidā neierobežo pieteicējai saskarsmes tiesību ar /pers. B/, turklāt pieteicēja gandrīz visu laiku ir atradusies kopā ar /pers. B/ pie saviem vecākiem viņu mājā, veda bērnu uz bērnudārzu, kopā apmeklēja slimnīcā /pers. C/. Līdz ar to pieteicējas saskarsme ar /pers. B/ vispār netika ierobežota.

[16.2] Civillikuma 163.panta ceturtās daļas 3.punkts noteic, ka par adoptētāju nedrīkst būt persona, kura atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas to nekārtīgas pildīšanas dēļ.

Tiesa sprieduma [8], [9] punktā sniedza skaidrojumu par to, ka bāriņtiesas vienpersoniskais lēmums ir pagaidu risinājums, jo nākamo 15 dienu laikā bāriņtiesai ir pienākums objektīvi un pilnīgi noskaidrot apstākļus par turpmāku iespēju īstenot bērna aprūpi.

Tiesa izskatāmās lietas ietvaros nekonstatē, ka pieteicēja būtu atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas to nekārtīgas pildīšanas dēļ. Ar vienpersonisko lēmumu, ko tiesa atzina par prettiesisku attiecībā pret pieteicēju, netika risināts jautājums par pieteicējas iespējamu atcelšanu no /pers. B/ aizbildnes pienākumu pildīšanas, bet gan par atstādināšanu no aizbildņa pienākumu pildīšanas, turklāt uz laiku līdz 15 dienām (pagaidu risinājums), kuru laikā bāriņtiesai jāpieņem lēmums par bērna atgriešanos aizbildņu ģimenē vai aizbildņu atcelšanu vai atlaišanu no pienākumu pildīšanas.

Līdz ar to tiesa nekonstatē, ka vienpersoniskais lēmums varētu radīt būtiskus šķēršļus pieteicējai adoptēt /pers. B/.

[16.3] Attiecībā uz pieteicējas argumentu, ka vienpersoniskais lēmums rada būtisku kaitējumu pieteicējas kā pedagoģes nevainojamajai reputācijai, kas nākotnē var radīt šķēršļus strādāt par pedagogu citā mācību iestādē, tiesa norāda turpmāk minēto.

Tiesa vienpersonisko lēmumu attiecībā pret pieteicēju atzina par prettiesisku. Savukārt Ķeguma novada bāriņtiesas 2019.gada 24.oktobra lēmums Nr.1-6/25, ar kuru nolemts atgriezt /pers. B/ aizbildņu /pers. C/ un pieteicējas ģimenē, pēc resoriskās pārbaudes veikšanas, atjaunoja iepriekšējo situāciju aizbildnības jautājumā 13 dienu laikā.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 71.pants regulē aizliegumu izplatīt informāciju par bērnu, proti, informācija, kuru par bērnu ieguvis bērnu aprūpes, izglītības, sociālās palīdzības vai citas iestādes darbinieks vai valsts vai pašvaldības institūcijas darbinieks, pildot amata pienākumus, ir konfidenciāla, un

ziņas, kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai vai viņa psiholoģiskā līdzsvara saglabāšanai, nav izpaužamas. Aizliegts izplatīt personiski iegūto informāciju par bērnu, kurš kļuvis par nozieguma upuri, liecinieku vai izdarījis likumpārkāpumu, kā arī tādu informāciju, kura bērnam varētu kaitēt tūlīt vai tālākā nākotnē. Aizliegts izmantot bērna sniegto informāciju savtīgos nolūkos. Aizliegts intervēt bērnu un izplatīt presē un citos plašsaziņas līdzekļos informāciju par bērnu, kurš kļuvis par prettiesiskas darbības upuri, liecinieku vai izdarījis likumpārkāpumu, izņemot gadījumu, kad bērns pats izsaka vēlēšanos pārdzīvoto izpaust atklātībai un tam piekrīt viņa vecāki vai citi bērna likumiskie pārstāvji. Ja uzsākts kriminālprocess, nepieciešama arī procesa virzītāja atļauja.

Savukārt tiesisko regulējumu fizisko personu datu apstrādes jautājumos noteic Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa Regula Nr.2016/679 Par fizisko personu aizsardzību uz personas datu apstrādi un šādu brīvu apriti (turpmāk – Vispārējā datu aizsardzības regula), Fizisko personu datu apstrādes likums u.c. normatīvie akti.

No minētā izriet, ka ziņas, ko ieguvuši Ogres novada vai Ķeguma novada bāriņtiesu darbinieki, pildot amata pienākumus, ir konfidenciāla informācija, un šādas ziņas trešajām personām pēc viņu lūguma nav izpaužamas, izņemot noteiktus gadījumus starpinstitucionālās sadarbības ietvaros, piemēram, kad šādu informāciju pieprasa tiesa, procesa virzītājs, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija. Savukārt par informācijas neatļautu izmantošanu vai izplatīšanu vainīgās personas saucamas pie disciplinārās atbildības vai citas likumā noteiktās atbildības.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta trešā daļa noteic, ka, pieņemot darbā vadītājus un darbiniekus bērnu aprūpes, izglītības, veselības aprūpes un citās tādās iestādēs, kurās uzturas bērni, darba devēja pienākums ir pieprasīt informāciju par šo personu iepriekšējo darbību, kompetenci un pieredzi. Atbilstoši minētā panta ceturtajai daļai [..] iestādes vadītāja pienākums ir pieprasīt ziņas no Sodu reģistra, lai pārliecinātos par personas atbilstību prasībām, kā arī šīs ziņas atkārtoti pārbaudīt ne retāk kā reizi gadā attiecībā par personas krimināLsodāmību par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kā arī par nelikumīgu alkoholisko dzērienu izgatavošanu (ražošanu), glabāšanu vai pārvietošanu, ja personai piemērots naudas sodu.

Līdz ar to tiesai nav pamata uzskatīt, ka Ogres novada bāriņtiesas vai Ķeguma novada bāriņtiesas iegūtās ziņas par pieteicēju, viņas ģimeni jebkādā veidā varētu kaitēt pieteicējas kā pedagoga reputācijai, turklāt vienpersoniskais lēmums, tāpat kā citi bāriņtiesas lietas materiāli ir ierobežotas pieejamības un nav publiski pieejama informācija. Tāpat nav saprotams, kā pieteicējas potenciālais darba devējs varētu iegūt vienpersonisko lēmumu vai izmantot to pret pieteicēju darba tiesisko attiecību jautājumu risināšanā, ja tas ar šo tiesas spriedumu atzīts par prettiesisku attiecībā pret pieteicēju.

[17] Izvērtējot aizskarto pieteicējas tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumu, tiesa secina, ka pieteicējai tas varēja radīt nepatīkamas emocijas un satraukumu, netaisnības sajūtu, neapmierinātību. Tomēr tiesa atzīst, ka ne visu publisko tiesību subjekta pieņemto lēmumu atcelšana vai atzīšana par prettiesisku ir pamats nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai tieši naudas izteiksmē. Turklāt izskatāmajā lietā tiesa nekonstatēja nevienu no pieteicējas norādītajiem pamatiem nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturto daļu atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams, vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Tādējādi primārais atlīdzinājuma veids ir iepriekšējā stāvokļa atjaunošana.

Iepriekšējā stāvokļa atjaunošana izpaužas kā nelabvēlīga administratīvā akta atcelšana, prasītās faktiskās rīcības veikšana vai labvēlīga administratīvā akta izdošana (*Augstākās tiesas 2009.gada 17.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-505/2009 7.punkts*).

Sprieduma [6] punktā norādīts, ka vienpersoniskais lēmums, kas ir pagaidu risinājums, ir izpildīts un zaudējis spēku, savukārt ar Ķeguma novada bāriņtiesas 2019.gada 24.oktobra lēmumu Nr.1-6/25 nolemts atgriezt /pers. B/ aizbildņu /pers. C/ un /pers. A/ ģimenē, tātad atjaunota iepriekšējā situācija pēc 13 dienām. Turklāt izskatāmajā lietā ir grūti vienas ģimenes ietvaros nošķirt pieteicēju no situācijas, kurā bija iesaistīts viņas vīrs /pers. C/, kas bija pamats vienpersoniskā lēmuma pieņemšanai, arī tāpēc, ka vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas rezultātā jebkurā gadījumā bāriņtiesa 15 dienu laikā veiktu risku pārbaudi ģimenei, kam būtu pakļauta arī pieteicēja.

Tiesa konstatē, ka pieteicējas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, jo netika ierobežota pietiecējas saskarsme ar bērnu, pieteicēja turpināja dzīvot kopā ar bērnu, tikai ne savā dzīvesvietā, bet pie vecākiem. Tādējādi, apmierinot pieteicējas pamatprasījumu un atzīstot vienpersonisko lēmumu attiecībā pret pieteicēju par prettiesisku, tiesa uzskata, ka pamatprasījuma apmierināšana ir uzskatāma par efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kas vienlaikus ir atzīstams par atbilstīgu atlīdzinājuma līdzekli konkrētajā lietā.

Līdz ar to papildus nemantiskā kaitējuma (morālā kaitējuma) atlīdzinājumam naudā šādā situācijā nav pamata.

[18] Pieteicēja 2019.gada 9.novembrī par pieteikumu par lietas ierosināšanu tiesā ir samaksājusi valsts nodevu 30 *euro* apmērā (*lietas 6.lapa*).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 12.februāra noteikumu Nr.85 „Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 13.punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc tiesas vai tiesneša nolēmuma stāšanās spēkā Administratīvā procesa likuma 126.pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Ņemot vērā minēto, pieteicējas labā no atbildētājas piespriežama samaksātā valsts nodeva 30 *euro* apmērā.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

**nosprieda**

**apmierināt daļā** /pers. A/ pieteikumu.

**Atzīt** Ogres novada bāriņtiesas 2019.gada 11.oktobra lēmumu Nr.1-6/166 par prettiesisku attiecībā pret /pers. A/.

Pārējā daļā /pers. A/ pieteikumu noraidīt.

**Piespriest** no atbildētājas Ogres novada bāriņtiesas par labu /pers. A/ samaksāto valsts nodevu 30 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese D.Grabovska